

GUNNAR JAHN: *Statistikens Teknik og Metode*. Kristiania 1920. (Aschehoug). 257 S.

Ikke blot i Statistikken, men i en Række andre Fag, træffer man den tilsyneladende Mærkelighed, at ethvert Værk — Lærebog ell. a. — hvormed man gør sig bekendt, bringer En ind i Betragtninger over, hvad den paagældende Disciplin „egentlig“ er. For Statistikken gælder det dog i paafaldende Grad, og Uenighed om, hvad den bør være, hører ikke blot Fortiden til; Spørgsmaalet har endog sin egen Litteratur, der vidner herom. Kommer til disse Grundproblemer ogsaa pædagogiske: hvor meget og hvor lidt en Lærebog skal tage med, og hvordan det skal tages med, alt efter Læserens Forudsætninger, er Maalet rigeligt fuldt til at forklare den ringe Tendens til at samle sig om en Type, som Lærebøger paa dette Felt — deres Lære til Trods — udviser i Sammenligning med saa mange andre Discipliner.

Iagttagelsens Rigtighed bekræftes fuldt ud ved Bureau-chef Jahns nye Bog. Den indeholder ikke og gør ikke Fordring paa at indeholde noget nyt, og alligevel kan man rolig sige, at den Bog har ikke været skrevet før. Den bærer ganske vist paa sine Steder umaadeligt tydeligt Præg af, hos hvem Forfatteren har gaaet i Lære, men det, som adskiller den fra andre, kan altsammen henføres til den pædagogiske Iklædning. Foruden den rent sproglige Fremstilling, der i denne Forbindelse ikke maa glemmes, hører væsentlig Begrænsningen og Ordningen af Stoffet med hertil. Om den sproglige Side har det været noget vanskeligt for Anm. at danne sig en forsvarlig Mening. Der er Anledning til at fremhæve dette; thi selv en mindre Sprog-Divergens kan være Skyld i, at Sprogbehandlingen, efter at man har lagt Bogen fra sig, erindres som ret ujævn; der findes adskillige Steder, hvor en Ting er sagt saa godt, at man lægger Mærke dertil og husker det; men ogsaa andre, hvor Fremstillingen, selv for den, der paa Forhaand ved, hvad det drejer sig om, forekommer

GUNNAR JAHN: **Statistikens Teknik og Metode.** Kristiania 1920. (Aschehoug). 257 S.

Ikke blot i Statistikken, men i en Række andre Fag, træffer man den tilsyneladende Mærkelighed, at ethvert Værk — Lærebog ell. a. — hvormed man gør sig bekendt, bringer En ind i Betragtninger over, hvad den paagældende Disciplin „egentlig“ er. For Statistikken gælder det dog i paafaldende Grad, og Uenighed om, hvad den bør være, hører ikke blot Fortiden til; Spørgsmaalet har endog sin egen Litteratur, der vidner herom. Kommer til disse Grundproblemer ogsaa pædagogiske: hvor meget og hvor lidt en Lærebog skal tage med, og hvordan det skal tages med, alt efter Læserens Forudsætninger, er Maalet rigeligt fuldt til at forklare den ringe Tendens til at samle sig om en Type, som Lærebøger paa dette Felt — deres Lære til Trods — udviser i Sammenligning med saa mange andre Discipliner.

Iagttagelsens Rigtighed bekræftes fuldt ud ved Bureau-chef Jahns nye Bog. Den indeholder ikke og gør ikke Fordring paa at indeholde noget nyt, og alligevel kan man rolig sige, at den Bog har ikke været skrevet før. Den bærer ganske vist paa sine Steder umaadeligt tydeligt Præg af, hos hvem Forfatteren har gaaet i Lære, men det, som adskiller den fra andre, kan altsammen henføres til den pædagogiske Iklædning. Foruden den rent sproglige Fremstilling, der i denne Forbindelse ikke maa glemmes, hører væsentlig Begrænsningen og Ordningen af Stoffet med hertil. Om den sproglige Side har det været noget vanskeligt for Anm. at danne sig en forsvarlig Mening. Der er Anledning til at fremhæve dette; thi selv en mindre Sprog-Divergens kan være Skyld i, at Sprogbehandlingen, efter at man har lagt Bogen fra sig, erindres som ret ujævn; der findes adskillige Steder, hvor en Ting er sagt saa godt, at man lægger Mærke dertil og husker det; men ogsaa andre, hvor Fremstillingen, selv for den, der paa Forhaand ved, hvad det drejer sig om, forekommer

noget besværlig; det hænger i høj Grad sammen med den stærke Brug, Forf. gør af Dialektikken; skarpe Begrebsbestemmelser er godt og virker ikke mindst i Statistikken befriende; men de kræver Udholdenhed ikke blot hos Læseren, ogsaa hos Forf.; eksempelvis mangler S. 113 i Virkeligheden en formelig Definition af en statistisk Række; men ellers maa Fremstillingen i Hovedsagen siges at være god; Forf. lader intet Sted Læseren i Stikken, overladende til denne selv at finde ud af Meningen. — Hvormeget der i det hele kan skrives paa Norskens Regning, laar staa hen; Forf. antyder selv i Forordet de Vanskeligheder, som de sproglige Overgangsforhold i Norge har voldet.

Meget mere end dette rent litterære Anliggende har det saglige, Stoffet selv, interesseret Anm. Paa dette Punkt er det naturligt, at Spørgsmaalet om Statistikkens Væsen straks melder sig, og allerede i Indledningskapitlet, hvor det behandles, antager Bogen Karakter. Uden at inklude sig paa nogen vidtløftig Diskussion af dette omfangsrige Emne, stiler Forf. mod Fastsættelsen af sin Bogs Opgave, at gøre Rede for Statistikken som Samfundsvidenskab: den sociale Statistik, dette Begreb taget i sin omfangsrigeste Betydning. Med fuld Bevidsthed er alt, hvad der smager af lagttagelseslære i almindelig Forstand, Fejlteoriens Filosofi, enten ladet ude af Betragtning eller trængt tilbage. Man kan da ogsaa i Hovedtrækkene beskrive Karakteren ved at vove den Paastand, at det er den officielle Statistikers Synspunkter, der har været ledende ved Bogens Tilblivelse.

Lægges der saaledes ikke an paa en „Statistikkens Teori“, er til Gengæld „Praktikken“ behandlet saa meget udførligere, og blevet det som en direkte og naturlig Følge af Dispositionen, der iøvrigt ikke blot fra Samfundsstatistikernes Stade, men overhovedet maa anses for rimelig, nemlig først at redegøre for, hvad der skal forstaaes ved „et statistisk Materiale“ (Kap. I), dernæst for, hvorledes et saadant indsamles (Kap. II) og bearbejdes (Kap. III); først

derefter gaas der i Kap. IV ind paa de Hjælpemidler, der staar til Raadighed til at samle Resultaterne i saa overskuelig en Form, at der kan arbejdes med dem. Hvorledes dette gaar til, specielt de særlige Former for statistisk Erkendelse, behandles endelig i V. og sidste Kapitel.

Kærnepunktet i Kap. II (lagttagelsen) er naturligvis Udredningen af de herhen hørende Begreber: statistisk Enhed, dennes Egenskaber og Kendetegn; men Beskrivelsen af de heltud praktiske Spørgsmaal om at faa fat i Enhederne og at faa dem maalt og talt, altsaa f. Eks. alt om Organisation, Skemaers Tilvejebringelse, Destribuering og Indsamling, fylder i Sider langt mere, bl. a. fordi alt, hvad det her kommer an paa, er belyst ved udførlig Omtale af konkrete Eksempler fra den officielle Statistiks vigtigste Opgaver. I Kap. III (Bearbejdelsen) er Behandlingen lige saa detailleret som i Kap. II. Materialets Deling i Grupper efter Enhedernes Kendetegn er her Hovedsagen; men som i det foregaaende Kapitel er der ofret megen Plads paa de praktiske Enkeltheder (Udskrivning paa Kort og disses Sortering og Sammentælling, Tabellernes Tilblivelse, Afstemning m. v.). Henved Halvdelen af Bogen optages af disse Kapitler, og det er vanskeligt at finde noget af Betydning, som ligefrem kan siges at være glemt. Tvertimod gør Indholdet Indtryk af, at et systematisk Samlearbejde er gaaet forud; de praktiske Vink og tekniske Enkeltheder hænger jo ikke paa samme Maade sammen som Stadierne i en rent teoretisk Udredning; Hovedsagen er her, at en Fremstilling af disse Ting ikke blot er stillet i Spidsen, men givet i en Form, der, uden at det udtrykkelig er sagt, lader det være selvfølgeligt, at dette er Børnelærdommen, det, hvormed der skal begyndes. At man kunde finde Enkeltheder, som efter andre end Forf.s Skøn ogsaa burde have været med, er i denne Forbindelse uden større Betydning, og bliver dog altid et Spørgsmaal om den enkeltes „Kæpheste“. I hel anden Anledning finder Anm. derimod Grund til paa den ene Side at fremhæve Bogens Bemærk-

ninger om Kendetegn, der kan gives talmæssige Udtryk, og Kendetegn, ved hvilke dette ikke er Tilfældet (Alder, Legemshøjde, Indkomst osv. kontra Køn, Ægtestand osv.) som fortræffelige og yderst velanbragte; paa den anden Side at stille sig tvivlende over for Værdien af Betegnelserne „variable“ og „konstante“. I alt Fald Begynderen vil ved konstante Kendetegn vanskelig kunne forstaa andre end saadanne, der genfindes fra Enhed til Enhed, og som altsaa netop ikke giver Anledning til Gruppering; Betegnelserne „maalelig“ og „ikke maalelig“ kan aldrig undgaa at blive rammende, naar man endelig vil undlade at bruge Fremmedord; ellers haves Udtrykkene kvantitativ kontra kvalitativ til Raadighed; at f. Eks. Yule særskilt betegner den Del af Undersøgelsen, der angaar Fordeling efter kvantitative Kendetegn, for „theory of variables“, rammes jo ikke heraf.

I Kap. IV (Hjælpemidler under Fremstillingen og Analysen) finder man nu videre Omtale af og helt igennem god Vejledning i Bestemmelsen af de forskellige almindelige brugte Begreber: Middeltal, Dispersion, Forholds- og Index-tal. I et særligt Afsnit behandles den grafiske Fremstilling (ved Kurver, Kartogrammer m. v.) af statistiske Resultater.

Det bør fremhæves, at man her træffer et Par fortræffelige Sprogrensings-Resultater: „Midttal“ for Englændernes „median“ og Tyskernes „Zentralwert“ (Medianen er ialt Fald paa Dansk og vel ogsaa paa Norsk ganske intetsigende) samt „Typetal“ (for Englændernes „mode“ og Tyskernes „der dichteste Wert“), Ord, der lykkeligvis ikke er mere norske, end at de fortræffelig lader sig anvende ogsaa paa Dansk. „Dispersion“ er i Forf.s Sprogbrug Fællesudtrykket for Spredningsmaal overhovedet og ikke det specielle Begreb Middelfejl eller Kvadratsum af Afvigelser („standard of deviation“). Om Udtrykket, der bruges for dette Begreb, „Kvadratafvigelse“, er heldigt, faar staa hen. Blandt de Tal, der kan gengive Dispersionen, behandles baade Fjerdedelstallene og Tiendedelstallene,

d. v. s. de Værdier af det variable Kendetegn, under hvilke man finder 1, 2, 3 o. s. v. henholdsvis Fjerdedele og Tiendedele af samtlige fordelte Enheder. Det synes lidt rigelig at medtage begge Dele, da det ikke kan blive andet end Gentagelse. Naar endvidere disse Tals særlige Forhold til den typiske Række faar speciel Omtale, havde det været nok saa lærerigt at omtale Bestemmelsen af den typiske Fordelingslovs 2 Konstanter ved vilkaarlige Trediedelstal, d. v. s. saadanne, som deler Enhederne i 3, ikke nødvendigvis lige store, givne Dele, en Bestemmelse, som ofte er yderst bekvem og blandt andet i Prytz's Dobbeltklub har fundet en smuk, praktisk Anvendelse til hurtig Opgørelse af Vedmængden i en Skov, Norges mange Naaletræer ihukommet et Eksempel med mere Kød og Blod.

Behandlingen af Indextal er kort, men særdeles anskuelig. Der er maaske ved en helt elementær Behandling ikke saa meget mere at sige om disse Tal, og at de omtales i udelukkende Forbindelse med Bestemmelsen af Ændringen i Præsniveauet, hvad der dog er noget ensidigt, er forklarligt, naar man ikke betragter dem ud fra et mere almindelig metodisk Synspunkt (jfr. nedenfor).

Hvad endelig Bogens sidste Kapitel (Analysen) angaar, kan det næppe omtvistes, at det, taget som Helhed, maa betegnes som det svageste, uanset, at adskillige Enkeltheder er lykkedes Forf. godt, saaledes de faa Sider om Korrelation. Anm. kender ingen Fremstilling, hvor man lærer saa meget pr. Side om denne Undersøgelsesmetode, og er videre ganske enig med Forf. i, at skal de „tilfældige Aarsager“ studeres ved Sandsynlighedsregningens Hjælp, bør Fremstillingen føres helt frem til den Lexiske Dispersionsteori, uden hvilken det næppe er muligt at give Eleven blot nogenlunde Sikkerhed og Selvstændighed i Vurderingen af den Hjælp, Statistikerens her kan hente.

Naar som Helhed dette Kapitels Karakter alligevel forekommer saa afgjort mindre let bestemmeligt end de foregaaende Kap.'s, kan der nok, som Forf. gør, til For-

klaring anføres, at Mangelen paa matematiske Forkundskaber hos de studerende, i hvis Lod det falder at skulle lære Statistik, er en væsentlig Vanskelighed. Imidlertid maa det erindres, at Forf. her omsider er naaet det Punkt, hvor i Modsætning til den øvrige Del af Værket, Spørgsmaal af erkendelsesmæssig Natur kommer for. Det er derfor Tvivl underkastet, hvorvidt det, som burde være Meningen med „Analysen“, i samme Forstand som det foregaaende kan betegnes som „statistisk Teknik og Metode“, og hvor ubetinget Ret Forf. end har i sin Paastand om, at det, som kommer til Behandling under dennes Fællesdevise, er det centrale i Statistikken, er det for Anm. et Spørgsmaal, hvor meget der er vundet ved at medtage det, og om det ikke efter denne Bogs hele øvrige Plan hørte hjemme i en indtil videre tænkt „anden Del“.

Dette Spørgsmaal har for Anm. videre Sigt. Bag Forf.s Bemærkning om, at Studenterne mangler tilstrækkelige matematiske Kundskaber til at kunne komme den teoretiske Statistiks Problemer alvorlig til Livs, noget, der altsaa ogsaa finder Sted i Norge, anes en Beklagelse af den Opgave, der her stilles Læreren og Forfatteren af Lærebøger. Hvad om man en Gang kunde faa Øjnene op for, hvor beklagelig ogsaa Studentens Stilling er; i et og alt den samme som Haandværkerens, hvem man har berøvet hans Specialværktøj, og af hvem man alligevel forlanger mere end Husflidsarbejde. Og det er her Lærerne, ikke de Studerende, der bærer Skylden.

Det statsvidenskabelige Studium kan naturligvis ikke undvære Disciplinen Statistik; men hermed er meget langt fra alt sagt. Uden at berøre det delikate Spørgsmaal om Statistikkens Væsen, kan man dele denne Disciplins Nytte for Samfundsøkonomien i to Dele. Den ene beror paa Kendskabet til, hvad Statistikkens Tal betyder som Følge af deres rent udvendige Oprindelse og Tilblivelse, den anden Del paa Kendskabet til, hvad de samme Tal betyder for vor Erkendelse. Med mindre end den første Del kan

der næppe være Tale om at nøjes; den er ogsaa direkte anvendelig og derfor umiddelbar nyttig. For den anden Dels Vedkommende drejer det sig om at gøre Studenten begribeligt, hvad man kan vide, og hvad man ikke kan vide, altsaa om et rent teoretisk Studium. Et saadant kan ikke altid — i hvert Fald ikke altid i første Omgang, f. Eks. under Studiet til en Eksamen — gøre Krav paa at være i samme Forstand direkte nyttigt, men maa søge sin Styrke i den Ballast, det formaar at give sine Dyrkeres Anskuelse overhovedet. Maalet maa dog her i det mindste være det at faa Problemerne stillet op og forstaaet. Allerede her melder imidlertid Kravet om ialt Fald en vis matematisk Kunnen sig, ikke at tale om det Tilfælde, hvor man vil gaa endnu videre og give saa meget, at man kan forsvare at sige, at nu har man lært Studenten at „analyser“ de almindeligst forekommende, statistiske Taloplysninger i den Forstand, hvorom der her er Tale — hvis man i det hele taget nogen Sinde vil kunne forsvare at sige dette. Enten man nu gaar langt eller kort, er det ikke let at indse, hvorledes man herved kan undgaa i særlig Grad at maatte tage Sigte paa den aposterioriske Sandsynligheds-Regnings Problemer, hvilke atter forudsætter Kendskab til den direkte Sandsynlighedsregning, der er en ren og skær formal Disciplin. Studiet af Fejlkurvers Opstaaen — specielt naturligvis den typiske — kan dyrkes praktisk, men kan ikke drives teoretisk uden matematiske Hjælpemidler — og er formentlig noget af det nyttigste. Om nu alt dette fører for langt for den statsvidenskabelige studerende, der har saa meget andet at skulle sætte sig ind i, er et Spørgsmaal for sig; men for Studentens Skyld — ikke for Lærerens — maa man én Gang komme til Erkendelse af, at vil man Maalet, maa man ogsaa ville Midlerne. I modsat Fald har man blot voldet den studerende en unødigt Masse Ulejlighed med det hyppigt forekommende Resultat, at stilles han overfor en konkret Opgave, spiller Opgavestillerens Velsignelse — om den kan

faas — en uforholdsmæssig Rolle ved Studentens egen Vurdering af, hvorvidt det rette er truffet; et noget magert Resultat, hvor det drejer sig om at erhverve teoretisk Indsigt.

Men hvorfor ogsaa al denne Højtidelighed, saasnart man drejer om i „Analysens“ Gade. Ved en meget væsentlig Del af de Opgaver, som virkelig kommer til at ligge for, bliver der slet ikke Brug for at drage Forhænget for det allerhelligste i Videnskabens Tempel til Side, i hvert Fald ikke paa Statistikkens nuværende Stade, hvor den rent beskrivende Fremstilling af faktiske Forhold uden Henblik paa disses Sammenhæng med andre spiller en betydelig Rolle. Og selv om man tager denne Opgave op, er man jo langt fra uden praktiske Hjælpemidler — om man var berøvet de teoretiske. Eksempel herpaa er den Fremgangsmaade, som ogsaa i den her omhandlede Lærebog bærer Navnet „de beregnede Tilfældes Metode“, Standardberegninger om man vil, som intet har med det rent erkendelsesmæssige at gøre, men er en — rigtignok ogsaa særdeles nyttig for ikke at sige uundværlig — praktisk Nødhjælp. De herhen hørende Forhold kunde udmærket have været behandlet andet Steds i Bogen, f. Eks. saaledes at Beregningen af Indexstal blev en speciel Anvendelse heraf, eller under Afsnittet om Beregningen af Gennemsnit, for hvilken Metoden spiller en stor Rolle, og hvor det savnes.

Man kunde maaske herimod indvende, at en saadan Deling af Statistiken i to, (der med den Betydning, som det foran udviklede lægger i Ordene, kunde betegnes „Praktikken“ og „Teorien“), til syvende og sidst ikke er mulig, fordi Praktikken forudsætter Teorien og denne i alt Fald til en vis Grad Praktikken, og at den som usystematisk ogsaa maatte blive upædagogisk. Da imidlertid en Fremstilling, der ser bort fra denne Deling, til Gengæld meget snart støder paa andre og formentlig større pædagogiske Vanskeligheder — foruden de matematiske — har den nævnte Deling allerede længe staaet for Anm. som den

bedste Løsning om ikke den eneste; noget Bevis herfor har ganske vist ikke foreligget, og Anskuelsens Rigtighed har maattet staa hen; imidlertid synes det rigtignok, som den nu udkomne „Statistikkens Teknik og Metode“ i høj Grad bekræfter denne Anskuelse, og vilde have gjort det til Evidens, om Forf. ikke havde følt sig forpligtet til at hæfte dette Kap. paa, hvor der paa en yderst begrænset Plads har skullet gøres Rede baade for det ene og det andet (med det Resultat, at Studenten alligevel næppe henter det centrale hjem), og i Stedet for havde kastet sig over et Par andre særlige Opgaver, hvorom der ikke findes det mindste i Bogen, men hvis nærmere Udredning i paafaldende Grad kunde siges at høre hjemme i første Del af en paa denne Maade halveret Fremstilling af Statistikken, ikke mindst naar denne er tænkt som en speciel Samfundsvidenskab; tillige vilde dermed en smuk og naturlig Afrunding være given, og Bogen have vundet i Stil.

Den ene af de Opgaver, der her burde have været taget op, er Udarbejdelsen af en passende Fremstilling af Interpolationsregningen. Det er meget langt fra, at der paa dette Punkt træffes Vanskeligheder af mat. Art, naar man holder sig til det, som Statistikerne har Brug for „i Praxis“. Set fra dette Synspunkt, er Indholdet af Newtons Formel jo ikke andet end en Anvisning paa, hvorledes man kan fritages først for den besværlige Løsning af flere Ligninger med flere ubekendte, som kræves for at bestemme Konstanterne i Interpolationsformlen, og dernæst for den lige saa besværlige Indsætning i Formlen. Og bortset fra den direkte Nytte, man kan have af Newtons Formel, danner Interpolationsregningen en, pædagogisk set, smuk Overgang fra den elementære Matematik til Funktionslæren, til hvilken selv Praktikerne ikke kan undvære et vist Kendskab; Forf.s udførlige Redegørelse for Brugen af Kurver er i Virkeligheden ikke blot en Bekræftelse paa Enighed heri, men en speciel Maade at give dette Afsnit paa; men Kendskab til Differensdannelse og den Brug, man kan gøre af Diffe-

renserne, kommer naturligvis ikke med. Da det næppe er for meget sagt, at for den praktiske Statistik er grafisk Interpolation med paafølgende Udjævning ved Differenserne den mest anvendelige Interpolationsmaade, burde Betæneligheder paa Matematikens Vegne her have været undertrykt; ikke engang logaritmiske Kurver er Forf. ængstelig ved at omtale og benytte. Ligesaa burde den for et senere Studium af Fejlloves Form saa nyttige Øvelse i Tegning af Fordelingskurver ogsaa her have fundet en Behandling efter Betydning, da Forf. i Forvejen er saa langt inde paa Betragtninger af denne Art.

Det andet Afsnit, hvorom Bogen heller intet giver, er, hvad man kort kan betegne den formale Befolknings-teori, herunder Metoder til Beregning af Dødelighedstavler. Det er kun tilsyneladende, at Behandlingen heraf med Nødvendighed fører ind i Sandsynlighedsregningen. Det, som det her først og fremmest kommer an paa, og som der ikke kan lægges tilstrækkelig Vægt paa, er, at give grundig Besked om de Afhængigheder, der bestaar mellem Befolkningens Aldersopbygning og Til- og Afgang ved Fødsler, Dødsfald og Vandringer. De herhen hørende Ting er jo slet ikke svære, naar man da ikke tilslører Problemerne ved at tage Sagen helt populær; og her kræves af Matematik kun de fire Species; det skulde være den naturligste Ting, at naar man havde absolveret statsvidenskabelig Eksamen, man da med Lethed og Selvfølgelighed bevægede sig i Begreberne stationær Befolkning, Middellevetid, Gennemsnitsalder for Døde og samtidig levende o. s. v.; men med Letheden og Selvfølgeligheden er det som saa. Som Slutsten herpaa vilde ogsaa de forskellige Maader, paa hvilke man kan konstruere Dødelighedstavler, da let skille sig ud fra hinanden. En Fremstilling af disse Forhold tiltrænges i høj Grad; og de hører helt og aldeles hjemme i en Samfundsvidenskab.

Under sin Syslen med disse Betragtninger og ved Anmeldelsen af denne Bog har det naturligvis ikke kunnet undgaas, at den danske Anm. ustandseligt er vendt tilbage til H. Westergaards Lærebog — andet vilde være utænkeligt. Er den vel formelt holdt uden for, da det ikke var den, der forelaa til Omtale, har den selvfølgelig ikke reelt været det. Da danske Læsere alligevel straks vil spørge om Forholdet mellem de to Bøger, finder Anm. Grund til at præcisere dette saaledes, at „Statistikens Teori i Grundrids“ er en langt sværere Bog — baade at læse og at lære — end „Statistikens Teknik og Metode“, men aabner paa den anden Side den Studerende, om han vel at mærke formaar at fordøje den, et langt videre Udsyn. „Teknik og Metode“ er heroverfor selv med sit Forsøg paa at medtage det centrale en ikke saa lidt mere begrænset Verden; netop af denne Grund og tillige ved „Teknik og Metode“s saa aldeles overvejende pædagogiske Fortrin turde det være givet, at den vil vise sig mere frugtbar ved Undervisningen, ialt Fald naar den benyttes som Indledning til Studiet.

Vanskeligheden ved at give en tilfredsstillende Undervisning i Statistik beror paa denne Disciplins Mangeartethed. Den er baade Teori og Praksis. Anm. har forsøgt at vise, paa hvilken Maade Forf. ved en Ændring af sin Opgave maatte have været i Stand til ikke blot — som nu — at komme den pædagogiske Hovedvanskelighed saa temmelig til Livs, men praktisk talt overvinde den helt ud. At det er gaaet, som det er, hænger formentlig sammen med praktiske og faktiske Forhold, hvorover Forf. ikke har villet eller kunnet disponere, men er ellers saa meget mærkeligere, som Bogens Tendens viser i anden Retning, og Forfatteren under Udarbejdelsen selv har haft Delingslinien klart for Øje, hvad der f. Eks. Side 153 finder Udtryk, der er saa tydeligt som vel muligt.

For en Lærebogsforfatter er det maaske ulige mere tilfredsstillende at skrive en Teori, hvor Led følger sig til Led saa at sige af sig selv, og at se bort fra Praktikken. Paa den anden Side befinder „den statistiske Kunnen“ sig dels i Følge sin Særegenhed, dels i Følge sin øjeblikkelige Udviklingsgrad ikke paa andet Stadium end det, hvor den, der er erfaren, har mere end nok at meddele Begynderen af Positiviteter, der er af fundamental Betydning for dem, der skal give sig af med Statistik. Paa dette Punkt har Forf. præsteret et Stykke Arbejde, som nok kan betegnes fortjenstfuldt. Atter og atter røber Forf. sig som den, „der staar midt i det“, og som har mødt de mange og mange Arter af Vanskeligheder, hvorom en Teori intet lærer, fordi de intet har med det rent erkendelsesmæssige at gøre, d. v. s. er eller indtil videre er af praktisk Art, men som Statistikerne før eller senere — stundom for sent — ikke undgaar at stifte Bekendtskab med.

Hans Cl. Nybølle.

JENS HAARUP: *Sociologi i Grundrids I—II*. København 1920. (P. Haases Forlag).

Dette Skrift har ganske Tendens, Stil og Niveau fælles med de „Søndagsblade“, man faar stukket ind gennem Døren. Forfatteren ved Besked om alt, lige fra den Generalforsamling, paa hvilken „Individerne“ besluttede at oprette „De menneskelige Kultursamfund“ til „Udviklingens Gang gennem Verdenshistorien“, som Forf. i 1. Dels Slutning erklærer at have „fulgt“ — paa Grundlag af de historiske Værker paa Dansk, der er ham bekendt. I 2. Del drages saa Konsekvenserne af Historiens Gang, og man faar Besked om „Grundbetingelserne for det menneskelige Kultursamfundsliv“ og „Samfundets Opgaver“.

En underlig Dragning mod det ukendte har faaet Forf. til at kalde sin Bog „Sociologi“. „Botanik“, „Krystallografi“ eller en hvilken som helst anden Videnskabs Navn vilde i samme Grad være paa sin Plads.

Joseph Davidsohn.